

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR İLE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Mustafa EMİR, Prof.Dr.
memir@ktu.edu.tr, Karadeniz Teknik Üniversitesi

Melih KUTLU, Arş.Grv.
melih.kutlu@erdogan.edu.tr, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Özet: Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin büyüme ve kalkınma yolunda karşılaştıkları yapısal sorunlar ve bunun hem nedeni hem sonucu olan sermaye birikimi yetersizliğinin üstesinden gelebilmelerinin en etkin yolu dış finansman kaynaklarıdır. Kaynak yetersizliği çeken gelişmekte olan ülkelerin yabancı sermayeden beklentisi, yurt içi yatırım ve tasarrufları artırarak büyümenin gerçekleştirilmesidir. Ancak yaşanan deneyimler, makroekonomik göstergeleri bozuk, borçlanma oranları yüksek ve daha çok kısa vadeli sermaye girişlerinin yoğun olarak yaşandığı ülkelerde, bu olumlu beklentilerin gerçekleşmediğini göstermektedir. Özellikle kısa vadeli yabancı fonların, spekülatif nitelikli ve oynaklığının yüksek oluşu nedeniyle, olumsuz beklentilerin arttığı dönemlerde hızla ülkeyi terk etmekte ve krizleri etkileyen bir unsur olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu durum büyümeyi ve dolayısıyla kalkınmayı olumsuz olarak etkilemektedir. Kısa vadeli yatırımların yarattığı çeşitli olumsuzluklar nedeniyle gelişme sürecindeki ülkeler uzun vadedeki getirilerini göz önünde bulundurarak özellikle doğrudan yabancı yatırımları kendilerine çekmeye çalışmaktadırlar. OECD'ye göre doğrudan yabancı yatırım bir ekonomide yerleşik bir birim tarafından (doğrudan yatırımcı) başka ülkede yerleşik olan bir teebbüste kalıcı bir ekonomik bağ sağlamak amacıyla yapılan uluslararası bir yatırımdır. UNCTAD'ın Dünya Yatırım Raporuna göre 2012 yılında Türkiye'ye doğrudan yabancı yatırım girişleri bir önceki yıla göre %23 azalma göstererek 12,4 milyar dolar olmuştur.

Doğrudan yabancı yatırımların (DYY) ülkeye gelişinin teknoloji, sermaye birikimi, büyüme, vergi gelirleri, ülke içi rekabet, istihdam gibi alanlarda ülke için yararlı olduğu söylenebilir. Yabancı yatırımlar giriş yaptıkları ülkelerde bir istihdam kapasitesi yaratmaktadır ve işgücüne yeni donanımlar kazandırmaktadır. Yaratılan istihdamın boyutu ise, yabancı sermayenin beraberinde getirdiği üretim tekniği, yatırımların gerçekleşme tarzı, yapılan üretimde emeğin yoğunluğu, yatırımın yeni açılan ya da devir alınan bir iş yeri olup olmamasına göre değişmektedir. Bu çalışmada doğrudan yabancı yatırımın tanımı ve kapsamı çerçevesinde Granger nedensellik testi ile gelişmekte olan ülkelerde doğrudan yabancı yatırımlar ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi araştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırım, Ekonomik Büyüme, Nedensellik İlişkisi

RELATIONSHIP BETWEEN FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES: AN EMPIRICAL STUDY

Abstract: Towards the growth and development of developing countries such as Turkey faced structural problems and it is both a cause and a result of their ability to overcome the lack of capital accumulation external sources of financing are the most effective way. Developing countries that suffer from lack of resources expected from foreign capital, domestic investment and savings by increasing the growth is carried out. However, the experience of living, macroeconomic indicators corrupt, borrowing rates are high and more intensely felt in countries where short term capital in flows, this shows that the fall through of positive expectations in particular, short-term foreign funds, because of speculative and the high volatility when negative expectations increased rapidly in the period to leave the country and may occur as a factor influencing crisis. This situation negatively affects growth and development. Due to various adversities caused by short-term investment in the development process of the OECD, foreign direct investment is defined as cross-border investment by a resident entity in one economy with the objective of obtaining a lasting interest in an enterprise resident in another economy. The lasting interest implies the existence of a long-term relationship between the direct investor and the enterprise and a significant degree of influence by the direct investor on the management of the enterprise. UNCTAD's World Investment Report. FDI inflows to Turkey in 2012 compared to the previous year, a decrease of 23% compared to 12.4 billion dollars. In this study, framework which the definition of foreign direct investment and the scope of foreign direct investment Granger Causality Test within in developing countries the causality relationship between foreign direct investment and economic growth.

Keywords: Foreign Direct Investment, Economic Growth, Causality Relationship

1. GİRİŞ

Ekonomik büyüme, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin artırılması ve istikrar açısından önemlidir. Büyümenin sürdürülebilir olması için ulusal tasarruflar ön plana çıkmaktadır. Tasarrufların yetersizliği durumunda ise özellikle az gelişmiş ülkelerde sermaye birikimi bir kısıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda kalkınmanın sürekli ve hızlı olabilmesi için dış sermaye kaynaklarına başvurmak gerekmektedir. Birçok ülkede doğrudan yabancı yatırım (DYY) ekonomik büyümenin en önemli aracı olarak görülmektedir (Shaari ve vd., 2012). Finansal dış açılma sonucunda gelen yabancı sermaye sonucu yurtiçi yatırımlar artmaktadır. Ayrıca yabancı sermaye, yurt içi yatırım ve tüketim harcamalarındaki dalgalanmalar sonucu ortaya çıkabilecek riski de ortadan kaldıracaktır. Doğrudan yabancı yatırımların hem gelişmiş hem gelişmekte olan ülkelere zıt etkileri de olabilmektedir (Contessi ve Weinberger, 2009). Doğrudan yabancı yatırımların tüm ülkelere genelleştirilebilir DYY'ler, yatırımın yapıldığı ev sahibi ülke ekonomisi üzerinde Verimli bir aktarım mekanizması ile yönlendirilebilmiş DYY'ler, yatırımın yapıldığı ev sahibi ülke ekonomisi üzerinde üretim, istihdam, ihracat artışı, gelir, ödemeler dengesi, ekonomik gelişme ve genel refah artışı gibi olumlu ekonomik

etkiler yaratır. Bu katkılar ekonomik büyümeyi sağlar ve DYY'lerin en önemli etkileri arasında görülür (Samad, 2011: 144). Özellikle çok uluslu şirketler tarafından yapılan doğrudan yabancı yatırımların refah artışı ile birlikte ekonomik büyümeyi tetikleyici unsurlar taşır (Apergis ve vd., 2008). Dış ticareti sanayileşmenin önemli bir basamağı olarak görüp, yukarıda sıralanan olumlu etkileri ön plana çıkarabildiği ölçüde ülkeler başarıya ulaşabilir. Aksi bir uygulama dış ticaret açığını sürekli artırıp ülkenin borç yükü altında ezilmesine yol açabilecektir (Yılmaz, 2010). Doğrudan yabancı yatırım yapan yabancı firmaların refah düzeyini artırıcı etkisi olduğunu söylemiştik. Bunun yanı sıra yabancı firmalar yurtiçi firmalarla etkileşim içindedirler. Bu etkileşim teknoloji, know how ve yönetim modellerinin transferi şeklinde olmaktadır (Alfaro ve vd., 2004). Genel olarak doğrudan yabancı yatırımların katkıları etki büyüklüğü, yönetim becerisi ve yapısal etkiler olarak sayılabilir. (Fortainer, 2006). Bu çalışmanın amacı, gelişmekte olan ülkelerde doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisini ortaya koymaktır. Çalışmadaincelenen ülkeleri Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından yayınlanan, 2012 yılında en çok doğrudan yabancı yatırım çeken ülkeler listesinden seçilen gelişmekte olan ülkeler, Brezilya, Çin, Hindistan, Kolombiya, Singapur ile birlikte Türkiye ele alınmıştır. Hong Kong veri setinin yeterli olmaması nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Analize tabi tutulan ülkelerin 1983-2013 yılları arasındaki yıllık veriler kullanılarak doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkileri Granger nedensellik analizi yöntemi ile araştırılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde giriş kısmı yer almaktadır. İkinci bölümde literatür özetlenmiştir. Üçüncü bölümde çalışmada kullanılacak olan veri ve yöntem açıklanmış, dördüncü bölümde ise sonuç kısmı yer almaktadır.

II. LİTERATÜR

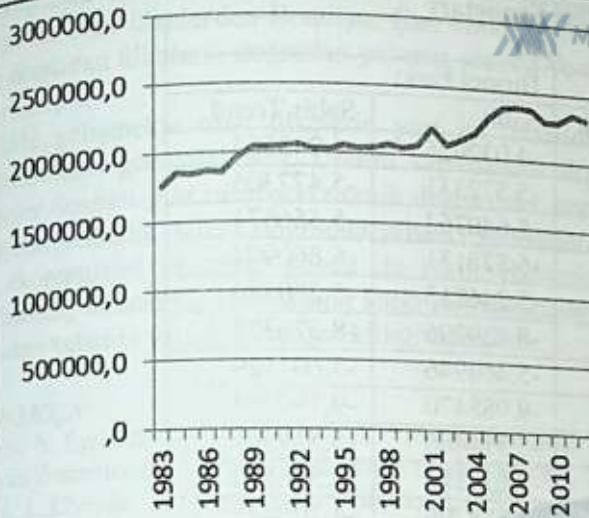
Büyüme ve doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişkiyi açıklamak için bugüne kadar yapılan ampirik çalışmaların, iki değişken arasındaki nedenselliğin yönünü bulmaya yönelik, çok uluslu şirketlerin ev sahibi ülkede rolleri, büyüme ve doğrudan yabancı yatırım belirleyicileri şeklinde olduğu görülmektedir. Caves (1974) çok uluslu şirketlerin rekabet ve verimliliği üzerinde yaptığı çalışmada benzer sektörlerdeki çok uluslu şirket verimliliği ile yurt içi firmalarda her bir çalışana eklenen ortalama değer arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Findlay (1978) yabancı firmalar tarafından kullanılan daha gelişmiş teknolojiler ve yönetim süreçleri nedeniyle ev sahibi ülkelerde teknik süreçlerin arttığını ve bunun bulaşma etkisi olduğunu açıklamıştır. Borensztein ve vd. (1998) doğrudan yabancı yatırımların teknoloji transferi için önemli bir araç olduğunu belirtmektedirler. Doğrudan yabancı yatırımlar iş gücü eğitimi, beceri edinme çalışmaları, yeni yönetim uygulamaları ve örgütsel düzenlemeler aracılığıyla ev sahibi ülkede bilgiyi artıran teknoloji transferi ile ekonomik büyümeye sağlamaktadır (De Mello, 1999). Alfaro vd. (2004) ise doğrudan yabancı yatırımlar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi finansal piyasalar açısından ele almışlardır. Li ve Liu (2004), 1970-1999 yılları arasında 84 ülke üzerinden yaptıkları çalışmada doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyüme üzerine etkilerini araştırmışlar ve gelişmekte olan ülkelere doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyümeyi etkilediği sonucuna varmışlardır. Chowdhury ve Mavrotas (2005) doğrudan yabancı yatırımlar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi nedensellik yönüyle ele almışlardır. Çalışmada üç gelişmekte olan ülke, Şili, Malezya ve Tayland ele alınmış, nedensellik analizi sonucunda bu ülkelere Şili için ekonomik büyümeden doğrudan yabancı yatırımlara doğru nedensellik sonucuna ulaşılmış, diğer ülkeler için de çift taraflı bir nedensellik ilişkisinin varlığı ortaya koyulmuştur. Sridharan ve vd. (2009) BRICS ülkelerinde doğrudan yabancı yatırımlar ve büyüme arasındaki ilişkiyi nedensellik ilişkisi çerçevesinde ele almışlar ve Brezilya, Rusya ve Güney Afrika için çift yönlü, Hindistan ve Çin için ise tek yönlü ilişki bulunmuştur.

III. VERİ VE YÖNTEM

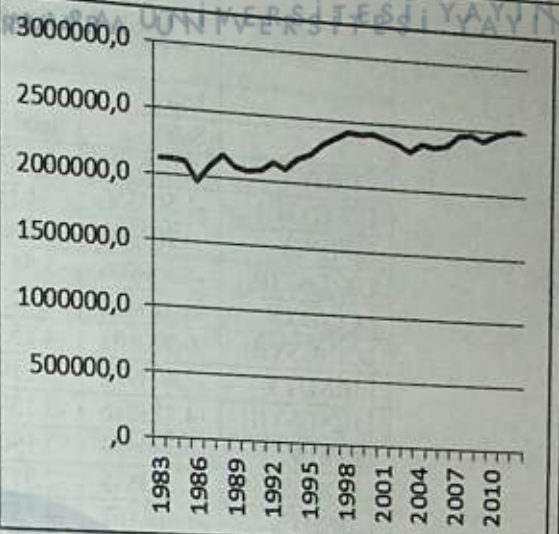
Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) 2013 Dünya Yatırım Raporu'nda 2012 yılında Doğrudan Yabancı Yatırım Yapılan İlk 20 Ülke içerisindeki gelişmekte olan ülkeler içinden seçilen Brezilya, Çin, Singapur, Hindistan ve Kolombiya ile birlikte Türkiye analiz edilmiştir. Analiz için 1983-2012 yıllarına ait doğrudan yabancı yatırımlar ve Gsyih'ları içeren yirmi yıllık veri seti ele alınmıştır. Granger Nedensellik Testi ile analize tabi ülkelere doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme arası ilişki araştırılmıştır. Dünya'da serbest piyasa politikalarının yaygınlaştığı 1980'li yıllardan itibaren, sermaye ülkeler arasında rahat bir şekilde yer değiştirmeye başlamıştır (Khaliq ve Noy, 2007). Günümüze kadar devam eden bu hızlı artışla birlikte DYY 1983 yılında yalnızca 46 milyon \$ iken 2012 yılında 12 milyar \$'a yükselmiştir. Türkiye'de DYY akışının 1987 yılından sonra hareketlendiği, 2001 yılından sonra hızla arttığı görülmektedir. 2008 kriziyle birlikte ciddi bir düşüş yaşamıştır. Türkiye ve diğer ülkelere ait 1983-2012 yıllarında arasında yapılan doğrudan yabancı yatırımlar doğal logaritmaları alınmış halde Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil-1 Doğrudan Yabancı Yatırımlar 1983-2012 (\$)

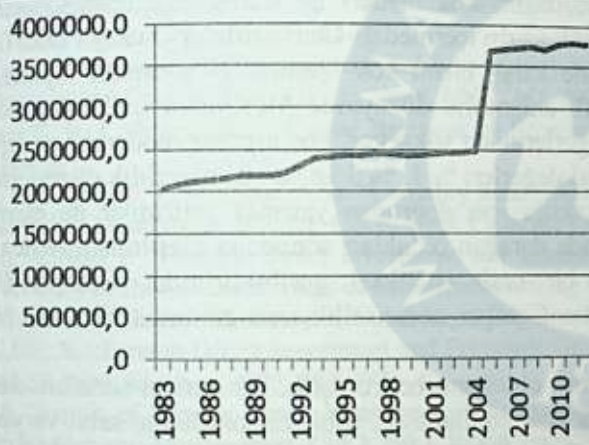
Türkiye

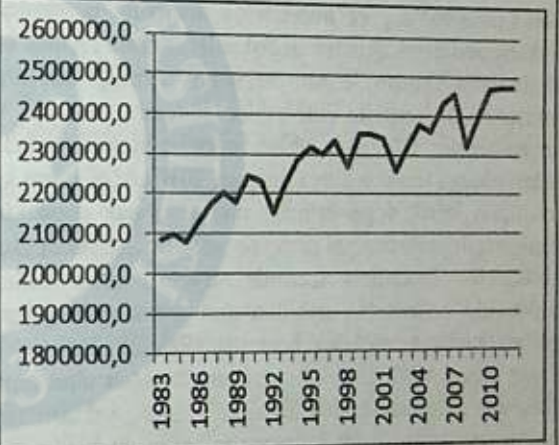
Brezilya

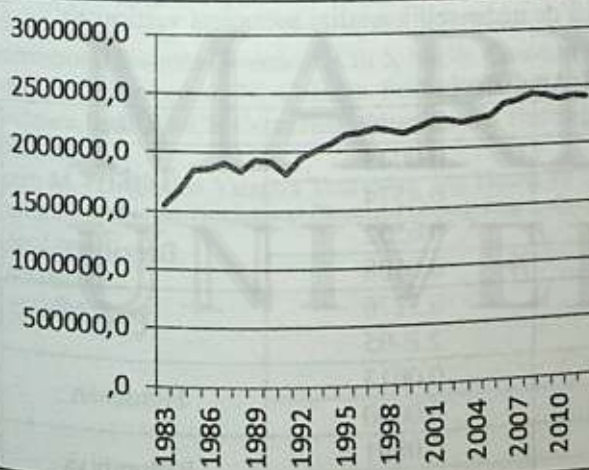
Çin

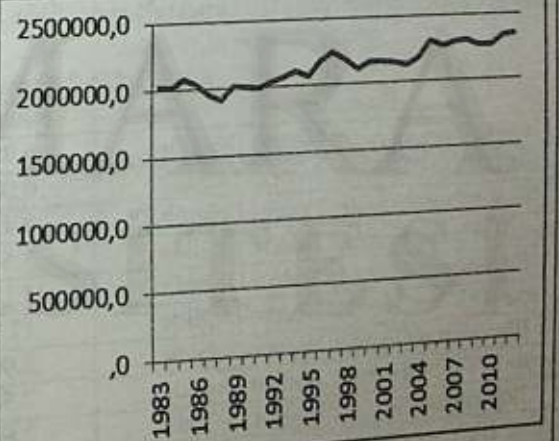
Singapur

Hindistan

Kolombiya

Kaynak: Dünya Bankası

Serinin logaritmasının alınması ile serinin değerleri arasındaki farklar azalacağından kısmen serinin durağanlaşmasını sağlanacaktır. Bu yüzden genellikle serilerin doğal logaritmalarına bakılır. Ancak bu yeterli değildir. Doğrudan yabancı yatırımlar ve ekonomik büyüme serilerinin durağanlıklarını sınamak üzere birim kök testi olarak Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) kullanılmalıdır (Sridharan ve vd., 2009). Birim kök testi sonuçları Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1 Birim Kök Test Sonuçları

	ADF			
	Düzy		Birinci Farkı	
	Sabit	Sabit-Trend	Sabit	Sabit-Trend
LTRDYY	-2.026681	-2.033960	-4.032925	-4.243563
LTRGSYİH	-1.504350	-2.631978	-5.572331	-5.477305
LBRDYY	-0.707308	-2.649539	-5.640763	-5.556671
LBRGSYİH	-4.408906	-5.587503	-6.878131	-6.860994
LÇİNDYY	-0.419432	-1.927809	-5.246215	-5.230330
LÇİNGSYİH	-0.290103	-4.253408	-8.439296	-8.376352
LHİNDYY	-2.403977	-3.719797	-5.464946	-5.604129
LHİNGSYİH	-4.413846	-5.130811	-9.988470	-9.790983
LKOLDYY	-0.760934	-3.190404	-5.514480	-5.577941
LKOLGSYİH	-1.213835	-2.977381	-7.639211	-7.588560
LSİNDYY	-1.408167	-4.252313	-4.858296	-4.702441
LSİNGSYİH	-1.599887	-3.457229	-7.411061	-7.315509

Li ve Liu(2005)'e göre nedensellik analizine geçmeden önce, birim kök testleri ile durağanlık testi sonuçlarının desteklenmesi gerektiğinden değişkenlerin zaman içinde birim kök içerip içermediği Genişletilmiş Dickey Fuller (ADF) testi ile araştırılmıştır. Serinin birim kök içerdiği boş hipotezine karşı, birim kök içermediği alternatif hipotezi test edilmiştir. ADF testi ile elde edilen sonuçlar, %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde McKinnon kritik değerleri ile karşılaştırılabilir. Eğer elde edilen sonuçlar McKinnon kritik değerlerinden yüksekse, boş hipotez reddedilir ve serilerin durağan olduğu tespit edilir (Yılmaz, 2010). ADF birim kök testi değerleri % 1, % 5 ve % 10 anlamlılık düzeylerindeki MacKinnon kritik değerlerinden mutlak olarak daha küçük çıktığı için doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme serilerinin orijinal düzeyde ve birinci farkları alındığında durağan oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Nedensellik öngörümleme modelleri içinde yaygın olarak kullanılan bir çeşit istatistiksel geribildirimdir. Granger (1969) ekonomideki nedensellik uygulamaları için formül geliştirmiştir. Granger nedensellik testi zaman serilerinde önemli öngörümlemeleri tanımlayan bir testtir (Ray, 2012).

Granger Nedensellik testi için serilerin durağan olmasının önemli olduğunu belirtmiştik. Bir zaman serisinin durağan olması, zaman içinde belirli bir değere doğru yaklaşması, daha açık bir ifadeyle, sabit bir ortalama, sabit varyans ve gecikme seviyesine bağlı kovaryansa sahip olmasıdır. Zaman serileri ile yapılan analizler serinin durağan olduğunu varsayar. Bir regresyon denklemindeki açıklayıcı değişkenlerden her hangi birisi durağan olmadığında regresyon teorisi bozulur. Granger nedensellik testinin temel ilkesi kendi geçmişinden başka bir değişkenin açıklamasına yardımcı olsun olmasının gecikmeli değerleri ile test etmektir (Iqbal, 2010). Tablo 2'de nedensellik analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2 Nedensellik Analizleri

Hipotezler	F istatistiği	Olasılık	Ülke
DYY Büyümenin Granger Nedeni Değildir	6.98524	0.0043	Türkiye
Büyüme DYY'nin Granger Nedeni Değildir	0.80942	0.4574	
DYY Büyümenin Granger Nedeni Değildir	0.43075	0.6552	Brezilya
Büyüme DYY'nin Granger Nedeni Değildir	5.54735	0.0108	
DYY Büyümenin Granger Nedeni Değildir	1.17177	0.3276	Çin
Büyüme DYY'nin Granger Nedeni Değildir	17.7334	2.E-05	
DYY Büyümenin Granger Nedeni Değildir	8.96941	0.0013	Hindistan
Büyüme DYY'nin Granger Nedeni Değildir	7.56085	0.0030	
DYY Büyümenin Granger Nedeni Değildir	2.69043	0.0891	Kolombiya
Büyüme DYY'nin Granger Nedeni Değildir	20.6133	7.E-06	
DYY Büyümenin Granger Nedeni Değildir	14.3153	9.E-05	Singapur
Büyüme DYY'nin Granger Nedeni Değildir	3.98482	0.0327	

Granger nedensellik testi sonuçlarına göre hipotez, olasılık değerinin % 5'ten küçük olması nedeniyle reddedilmektedir. Nedensellik analizi sonuçlarının bulunduğu Tablo 2'ye göre, Türkiye'de doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyümeye neden olduğu, Brezilya, Çin ve Kolombiya'da büyümenin doğrudan yabancı yatırımları etkilediği, Hindistan ve Singapur da ise karşılık bir etkileşim olduğu görülmektedir.

IV. SONUÇ

Bu çalışmada UNCTAD 'ın Dünya Yatırım Raporuna göre 2012 yılında en çok doğrudan yabancı yatırım yapılan gelişmekte olan ülkelere Brezilya, Çin, Hindistan, Kolombiya ve Singapur ile birlikte Türkiye ele alınmıştır. Veri setini oluşturan ülkelerin doğrudan yabancı yatırım ve ekonomik büyüme arası ilişkileri Granger nedensellik analizi ile araştırılmıştır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin yurt içi tasarruflarının yetersizliğine bağlı olarak yabancı sermaye üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Üretim kapasitesine doğrudan katkıda bulunması, fiyatlar genel düzeyi, istihdam ve ödemeler dengesi gibi makroekonomik değişkenler üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle daha çok doğrudan yatırımlar tercih edilmektedir. Ancak doğrudan yabancı yatırımlar, teknolojik bağımlılığa yol açarak veya dışlama etkisi yaratarak ülke ekonomisini olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Bununla birlikte doğrudan yabancı yatırımlar ülkenin istihdamına, ihracatına ve refahına katkı sağlamaktadır. Dünyada rekabet gücünün altyapısının sağlanabilmesi için de doğrudan yabancı yatırımların gerekliliği önemlidir.

KAYNAKÇA

- Apergis, N., Lyrroudi, K., Vamvakidis, A. "The Relationship Between Foreign Direct Investment and Economic Growth: Evidence from Transitional Countries", *Transition Studies Review*, Cilt 15, Springer, 2008, 37-51.
- Alfaro, L., Chenda, A., Özcan, Ş.K., Sayek, S. "FDI and Economic Growth The Role of Local Financial Markets", *Journal of International Economics*, Sayı 64 (1), 2004.
- Chowdhury, A., Mavrotas, G. "FDI and Growth: A Causal Relationship Research", *Research Paper, UNU-WIDER, United Nations University (UNU)*, No. 25, 2005, 1-10.
- Contessi, S., Weinberger, A. "Foreign Direct Investment, Productivity and Country Growth: An Overview", *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 91 (2), 2009, 61-78.
- Fortainer, F. "Foreign direct investment and host country economic growth: Does the investor's country of origin play a role?", *Transnational Corporations*, Cilt 16, No: 2, UNCTAD, 2007, 41-76.
- Granger C. W. J. "Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods", *Cilt 37, Sayı:3, Jstor*, 1969, 424-438.
- Iqbal, M. S., Shaikh, F. M., Shar, A.M. "Causality Relationship Between Foreign Direct Investment, Trade and Economic Growth in Pakistan", *Asian Social Science*, Cilt 6, No:9, Canadian Center Of Science And Education, 2010, 82-89.
- Khaliq, A., Noy, I. "Foreign Direct Investment and Economic Growth: Empirical Evidence from Sectoral Data in Indonesia", *University of Hawaii Department of Economics Working Papers*, No: 200726, 2007, 1-27.
- Kutlar, Aziz. *Uygulamalı Ekonometri*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Basım, Ankara, 2009.
- Li, X., Liu, X. "Foreign Direct Investment and Economic Growth: An Increasingly Endogenous Relationship", *World Development*, Cilt 33, No:3, Elsevier, 2005, 393-407.
- Ray, S. "Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in India: A Cointegration Analysis", *Advances in Information Technology and Management*, Cilt 2, No:1, World Science Publisher, 2012, 187-201.
- Samad, A. "Does FDI Cause Economic Growth? Evidence from South-East Asia and Latin America", *International Journal of Economics*, Cilt 5, No:2, 2011, 143-153.
- Sevüktekin, M., Nargeleçekenler, M. *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara, 2007.
- Shaari, M. S., Hong, T. H., Shukeri, S. N., "Foreign Direct Investment and Economic Growth: Evidence from Malaysia", *International Business Research*, Cilt 5, No:10, Canadian Center of Science and Education, 2012, 100-106.
- Sridharan, P., Vijayakumar, N., Chandra Sekhara Rao, K. "Causal Relationship between Foreign Direct Investment and Growth: Evidence from BRICS Countries", *International Business Research*, Cilt 2, No:4, Canadian Center of Science and Education, 2009, 198-203.
- Yilmazer, M. "Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Dış Ticaret ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Deneme", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı:1, 2010, 241-260.
- www.oecd.org
- www.unctad.org
- www.worldbank.org

